

MISA ZA POKOJNIKE NEDJELJOM

U mnogim našim prigradskim župama i po selima u okolini većih gradova u novije je vrijeme sve češća pojava sprovoda nedjeljom poslije podne. Još češće župljani žele da im misa za njihove pokojne bude u subotu ili nedjelju poslije podne "da djeca i rodbina mogu doći iz grada". To je jedan od znakova suvremenog života u kome živi i djeluje današnja Crkva Kristova u hrvatskom narodu. Iskusni i praktični dušobrižnici nastoje iskoristiti takve znakove za duhovnu korist svojih vjernika i usklađivanje liturgijskog pastoralala s konkretnim društvenim životom njima povjerenih vjernika. To je sasvim u redu i u tome ćemo se svi lako složiti. Međutim, u konkretnom ostvarenju bogoslužne prakse mogu nastati neki nesporazumi i suprotnosti s duhom liturgijskih uputa. O čemu se, u stvari, radi, na što bi trebalo pripaziti i što učiniti da bude "i vuk sit i koze na broju"? Jer, s malo dobre volje i boljega poznavanja liturgijskih propisa to se zaista može ostvariti.

Izbor misnih obrazaca

Vođeni ustaljenom navikom, neki svećenici u sklopu sprovodnih obreda i nedjeljom uzimaju za tu prigodu predviđeni obrazac "spvodne (pogrebne) mise" koja se popularno naziva "misa zadušnica". Je li to uvijek u redu ili bi ipak trebalo pripaziti o kojoj se nedjelji kroz liturgijsku godinu radi?

Među nekoliko središnjih liturgijskih načela stvorenih na temelju duha i uputa Drugoga vatikanskog sabora značajno mjesto zauzima i ovaj: "Nedjelja je temelj i jezgra čitave liturgijske godine" (SC 106). Iz toga načela proizlazi preporuka da se nedjelja olako ne potiskuje drugim slavljinama: "Neka joj se druga slavlja, osim doista najznačajnijih, ne pretpostavljaju" (SC 106).

Ni sve nedjelje nisu jednakoga ranga i na sve se ne mogu primijeniti jedinstvena pravila u određivanju prednosti pred drugim slavljinama ili pak potiskivanje od drugih slavlja. Tablica liturgijskih dana, učinjena na temelju uputa Drugoga vatikanskog sabora i objavljena u sklopu Općih načela o liturgijskoj godini i kalendaru, svrstava sve dane u godini u tri veće skupine koje su opet razdijeljene u više podskupina. Prema toj tablici nedjelje su raspoređene u dvije skupine. U prvoj su *nedjelje došašća, korizme i vazmenog vremena* i one su u navedenoj tablici svrstane odmah iza Vazmenog trodnevlja i svetkovina: Božića, Bogojavljenja, Uzašašća i Duhova. U drugoj su skupini *nedjelje u božićno vrijeme i u vrijeme "kroz godinu"* i one zauzimaju mjesto iza svih općih i vlastitih svetkovina (sollemnitates) i Gospodnjih blagdana (festa) upisanih u Oći kalendar.

Kod izbora misnih obrazaca za sprovodne (pogrebne) mise i za druge "mise za pokojne" nedjeljom, treba voditi računa o kojoj je nedjelji riječ i o kojoj se vrsti "misa za pokojne" radi. To je sasvim jasno izloženo u *Općoj uredbi Rimskog misala* (OUM) brojevi 336-341. Ovdje ćemo ukratko upozoriti na te odredbe i naznačiti neka praktična pitanja koja su s time povezana.

Kada se nedjeljom ne može uzeti obrazac sprovodne mise?

Sprovodna ili pogrebna misa može se slaviti svakoga dana u godini izuzev: *zapovjedne svetkovine, Vazmeno trodnevlje i nedjelje došašća, korizme i vazmene (uskrsne) nedjelje* (OUM, 336). Za područje Hrvatske biskupske konferencije i biskupske konferencije BiH četiri su zapovjedne svetkovine koje nisu vezane uz nedjelju: Božić, Sveti, Tjelovo i Velika Gospa. Na te zapovjedne svetkovine, Sveto trodnevlje i gore navede nedjelje ne može se uzeti obrazac pogrebne mise nego treba uzeti obrazac od navedenih dana ili nedjelja.

Ako se, dakle, sprovod obavlja nedjeljom u došašću, korizmi i kroz uskrsno vrijeme, treba uzeti obrazac dotične nedjelje a ne pogrebne (sprovodne) mise.

Kada se nedjeljom može uzeti obrazac sprovodne mise?

U *nedjelje božićnog vremena i u nedjelje "kroz godinu"* može se uzeti obrazac sprovodne mise. Isto vrijedi i za svetkovine i blagdane koji se slave preko tjedna a nisu zapovjedne svetkovine za naše

područje, kao što su npr: Bogojavljenje, Uzašašće, Srce Isusovo, Bezgrešno začeće, Mala Gospa ...

Izbor misnih obrazaca na misama koje nisu pogrebne

Uz sprovodnu ili pogrebnu misu, među mise za pokojne ubrajamo mise koje se slave za pokojnika po primljenoj vijesti o smrti, prigodom posljednje počasti pokojniku i o prvoj obljetnici smrti. U takvim se prigodama može izabrati obrazac mise za pokojne i na dane obaveznih spomendana svetaca u kalendaru, u Božićnoj osmini i na sve svagdane (feriae) izuzev Čiste srijede i danâ u Velikom tjednu od ponedjeljka do četvrtka. (Usp. OUM, 337). Logika same stvari i smisao odrebe zahtijevaju da se obrazac za takve mise ne može uzeti na svetkovine, blagdane i nedjelje. Suvremena razdvojenost obitelji po gradovima, državama i kontinentima često donosi takve prigode i nije beznačajno i o tome voditi računa. Osobito se to odnosi na prvu godišnjicu koja je posebno istaknuta među obljetnicama.

Neka praktična pitanja uz mise za pokojne

Smrt bliske i drage osobe kod ljudi izaziva najintenzivnije osjećaje ali i ozbiljna egzistencijalna i vjerska preispitivanja. Zbog toga toj vrsti liturgijskog pastoralala treba posvetiti najveću pažnju i ozbiljnost. Ovdje ću ukratko upozoriti na najčešća pitanja koja su s tim povezana a svatko će tome nadodati svoja osobna iskustva i posebne običaje i probleme s kojima se susreće u konkretnom životu povjerene mu zajednice.

Bdjenje u pokojnikovoj kući

Obrednik sporovda predviđa da se "prema mjesnom običaju" može održati bdjenje u pokojnikovoj kući. U našim je kršćanskim mjestima ustaljen običaj "čuvanja mrtvaca" u kući od preminuća do ophoda prema crkvi i groblju. Sve donedavno je to vrijeme bilo obilježeno molitvom krunice, litanija ili Očenaša, tihim i ozbiljnim razgovorima ili naricanjem. U novije vrijeme sve češći su primjeri neodmjerenih razgovora o politici i ekonomiji, prepirki i svađa pripitih sudionika a sve manje molitve i ozbiljne atmosfere rastanka s dragom osobom i kršćanskog prelaska u vječni život. Umjesto da bude pomoć i utjeha rodbini, najčešće se pretvari u dodatno opterećenje.

Neki svećenici nastoje u ranim večernjim satima doći u pokojnikovu kuću, pomoliti se, izraziti sućut i vjernički tješiti ucviljenu rodbinu. To je hvalevrijedan oblik liturgijskog pastoralala i svakako bi ga trebalo prakticirati i trajno usavršavati. Čini mi se da je upravo to smisao i duh bogoslužja bdjenja koje predviđa obrednik sprovoda. Svaki će ga svećenik prilagoditi konkretnim prilikama a temeljna bi struktura trebala biti: psalam (ili više psalama), prikladno sveto-pisamsko čitanje, poticajna homilija, prosni (litanijski) zazivi, Očenaš, završna molitva i blagoslov. Osobno sam sudjelovao u više takvih bdjenja i iskustva su svaki put bila više nego pozitivna.

Boja liturgijskog ruha na bogoslužju za mrtve

Stariji su vjernici bili dosta emotivno vezani uz crnu boju u bogoslužju za mrtve. Danas je redovita praksa da se jedino ljubičasta boja koristi kao liturgijska boja u bogoslužju za mrtve. Time se želi odgovoriti na prigovor da crna boja sugerira samo tugu i smrtu, tjeskobu a ne ostavlja prostora kršćanskoj nadi u uskrsnuće i promjenu a ne oduzimanje života.

Uza svu utemeljenost gore navedenoga opravdanja, ipak treba istaknuti da crna boja nije zabranjena u kršćanskom bogoslužju. Naprotiv. Opća uredba misala izričito veli da se "crna boja može uzeti u misama za pokojne" (OUM 308 e). Zanimljivo je da su najsvečanije večernje haljine upravo crne i nikome ne pada na pamet da ih proglase "beznadnima", neživotnima i previše tužnima. Mnoge naše crkve posjeduju veličanstvene i umjetnički veoma vrijedne crne plašteve koji se više nikada ne upotrebljavaju. Ne vidim opravdanog razloga da se ne bi mogao upotrijebiti barem u ophodima i sprovodnim obredima kod ukopa ili za vrijeme molitava za mrtve na groblju.

Spominjanje pokojnikova imena u misi

Obnovljena je liturgija predvidjela spominjanje pokojnikova imena u nekim euharistijskim molitvama (kanonima). Redovito je to rodbini i većini prisutnih vjernika drago a teološki je sasvim ispravno zajednica okupljenih vjernika time ispovijeda vjeru u zajedništvo svetih između onih koji još žive ovozemaljskim životom i onih koji su se preselili u vječnost te vjeru u nastavak osobnog, pojedinačnog

bivovanja u Bogu čemu je znak spominjanje osobnog imena "po kojemu ga prepoznamo i nakon njegove smrti".

Problem nastaje kad se ime pokojnika spominje na nedjeljnim misama osobito u mjestima gdje se izgubio osjećaj razlikovanja župske mise "za narod" i ostalih nedjeljnih misa. U nekim je mjestima "dječja misa" preuzela ulogu "glavne mise" i po broju sudionika i po svečanosti izvođenja. Roditelji, a sve češće i bake i tete, najradije idu na misu skupa s djecom zbog lakšeg prijevoza ali i zbog djece koja imaju različite uloge na misi.

Za termine je takvih misa prava jagma među vjernicima i koriste se sve moguće veze i načini da se osigura nedjeljni termin za misu za pokojne. "Oče, lijepo je čuti da se pred ovoliko svijeta spomene ime moga pokojnoga ..." Kad je u nekim župama uz to običaj da se takve mise najave tjedan dana prije uz napomenu: "Plaća N. N.", onda većina ostalih vjernika s pravom prigovara da se nedjeljna misa pretvorila u obiteljsku promidžbenu poruku umjesto da bude misa za sve župljane.

Svaki svećenik mora odvagnuti da li je pastoralno bolje spominjati ili ne spominjati ime pokojnika nedjeljom. U nekim je biskupijama Ordinarij izričito zabranio spominjanje pokojnika u nedjeljnim misama. U svakom slučaju, svećenik treba češće govoriti narodu koja je nedjeljna misa za sav narod a koja je za posebne skupine. A ne bi bilo na odmet da možda i promijeni termin župske mise za onu koja je najbrojnija po sudionicima.

Molitve za pokojne na kraju mise

U nekim je crkvama uveden običaj da svećenik na kraju mise, prije završnog blagoslova, pozove prisutne ovim ili sličnim riječima: "A sada se pomolimo za pokojnika za kojega smo prinijeli ovu sv. misu!" I mole se molitve koje smo donedavno nazivali "odriješenje" ili pak samo Očenaš, Zdravomariju i Pokoj vječni. Ako se to obavlja neposredno u crkvi, čini mi se suvišnim udvajanjem molitava. Kao da misna žrtva nije prava molitva za pokojnika nego joj treba nadodati nešto osobito. Ako li se pak odlazi na groblje, ima smisla jer je mjestom i ambijentom istaknuta posebnost.

Marko Babić, ofm